

‘Meneer Linh luistert naar de stem van de dikke man, de stem die hem zo vertrouwd is, ook al zegt hij dingen die hij niet begrijpt. De stem van zijn vriend is diep en hees. Hij lijkt langs stenen en enorme rotsblokken te schuren, als een beek die van de berg afstroomt en in de vallei pas hoorbaar wordt, lacht, af en toe kreunt, en hardop praat. Een muziek die bij het hele leven hoort, bij de zachtheid én de scherpe kanten ervan.’

Meneer Linh ontvlucht zijn door oorlog geteisterde land, op zoek naar een betere toekomst voor zijn kleindochter. Zijn kamergenoten in het asielzoekerscentrum drijven de spot met zijn liefdevolle aandacht voor het kleine meisje.

Meneer Linh voelt zich niet thuis in het vreemde land, tot hij op een dag meneer Bark ontmoet. Deze praat over zijn vrouw die net is overleden. Meneer Linh verstaat hem niet maar hij luistert, met zijn kleine meisje op schoot. Er ontstaat een innige vriendschap die alle taalbarrières overstijgt.

Maar op een dag worden meneer Linh en zijn kleindochter plotseling overgeplaatst naar een gesloten inrichting, elders in de stad. Hoe moet hij nu zijn vriend terugvinden? Met gevaar voor eigen leven onderneemt hij een ontsnappingspoging, die uitmondt in een dramatische ontknoping.

Het kleine meisje van meneer Linh zal geen lezer onberoerd laten. Met zijn meesterlijke sfeerbeschrijvingen, prachtige beelden en treffende taalgebruik raakt Claudel de kern van het menselijk bestaan: de fundamentele behoefte aan het contact met andere mensen en de troost die vriendschap kan bieden.

Philippe Claudel schrijft internationaal succesvolle romans, scenario's en verhalen. Zijn verhalen werden onderscheiden met de Prix Goncourt. Voor het inmiddels verfilmde *Grijze zielen* ontving hij de prestigieuze Prix Renaudot en de Grand Prix des Lectrices de Elle, en voor *Zonder mij* de Prix Roman France Télévision. *Het verslag van Brodeck* is zijn nieuwste roman.

Philippe Claudel

*Het kleine meisje
van meneer Linh*

Vertaling Manik Sarkar

2009

DE BEZIGE BIJ
AMSTERDAM

Aan alle meneer Linhs van deze wereld
En aan hun kleine meisjes

Voor Nohm en Emélia

Een oude man staat op het achterdek van een boot. In zijn armen houdt hij een lichte koffer en een pasgeborene, nog lichter dan de koffer. De oude man heet meneer Linh. Hij is de enige die weet dat hij zo heet, want iedereen die het wist is om hem heen gestorven.

Vanaf de achtersteven van de boot ziet hij zijn land steeds verder van hem verwijderd raken, het land van zijn voorvaderen en zijn doden, terwijl het kind in zijn armen ligt te slapen. Het land verwijderd zich, wordt oneindig klein, en ondanks de wind die met hem speelt als met een marionet, staat meneer Linh urenlang te kijken hoe het achter de horizon verdwijnt.

De reis duurt lang. Dagen en dagen. En al die tijd brengt de oude man op het achterschip door, met zijn blik op het witte kielzog dat ver weg de hemel raakt, en zoekt hij de verte af naar de verwoeste kusten van zijn land.

Wanneer ze hem naar zijn kajuit willen brengen, laat hij zich zwijgend meevoeren; maar even later zien ze hem weer op het achterschip staan met één hand aan de reling, de andere om het kind en het bordkartonnen koffertje aan zijn voeten.

Er zit een riem om de koffer zodat hij niet open kan vallen, alsof er allerlei kostbaarheden in zitten. In werkelijkheid zitten er alleen maar wat kleren van hem in, een foto die bijna helemaal door het zonlicht is vervaagd en een linnen zakje waar de oude man een handvol aarde in heeft gedaan. Dat is alles wat hij uit zijn land heeft kunnen meenemen. En het kind natuurlijk.

Het is een zoet kindje. Een meisje. Toen meneer Linh aan boord kwam, samen met ontelbaar veel andere mensen in dezelfde situatie, mannen en vrouwen die alles kwijt waren, die haastig waren samengedreven, alles lieten gebeuren en zich opeens op de boot bevonden, was ze zes weken oud.

Zes weken. Net zo lang als de reis duurt. Zodat het meisje wanneer de boot zijn bestemming bereikt, al twee keer zo oud is als bij het inschepen. Zelf heeft de oude man het gevoel dat hij een eeuw ouder is geworden.

Soms mompelt hij een liedje voor het meisje, altijd hetzelfde, en ziet hij haar ogen en mond opengaan. Als hij naar haar kijkt ziet hij meer dan het gezicht van een heel jong kind. Hij ziet landschappen, zonovergoten ochtenden, de trage, vredige tred van

de buffels door de rijstvelden, de wijkende schaduw van de grote banianbomen aan de rand van zijn dorp en de blauwe nevel die tegen de avond uit de bergen afdaalt, als een sjaal die zachtjes over een paar schouders glijdt.

De melk die hij haar geeft stroomt over haar lipjes. Meneer Linh heeft er nog geen ervaring mee. Hij is onhandig. Maar ze huilt niet. Ze valt weer in slaap en hij draait zich terug naar de horizon, naar het schuim van het kielzog en naar de verte waarin hij al een hele tijd niets meer ziet.

Eindelijk, op een dag in november, bereikt de boot zijn bestemming; maar de oude man wil niet van boord. De boot verlaten betekent werkelijk afscheid nemen van dat wat hem nog met zijn grond verbindt. Dan brengen twee vrouwen hem met zachte dwang naar de kade, alsof hij ziek is. Het is erg koud. De lucht is bewolkt. Meneer Linh snuift de geur op van het nieuwe land. Hij ruikt niets. Er hangt geen enkele geur. Het is een land zonder geur. Hij drukt het kind nog steviger tegen zich aan, zingt het liedje in haar oor. Eigenlijk zingt hij het ook voor zichzelf, zodat hij zijn eigen stem en de muziek van zijn taal kan horen.

Meneer Linh en het kind zijn niet de enigen op de kade. Er staan honderden mensen zoals zij. Oud en jong, allemaal uit hetzelfde land; ze staan gedwee te wachten met hun schamele bezittingen naast zich; te wachten in een kou zoals ze die nog nooit hebben

meegemaakt, totdat er iemand zal komen om hun te vertellen waar ze heen moeten. Niemand zegt iets. Ze zijn breekbare standbeelden met droeve gezichten die in volmaakte stilte staan te rillen.

Een van de vrouwen die hem van boord hebben geholpen, komt opnieuw naar hem toe. Ze gebaart dat hij haar moet volgen. Haar woorden begrijpt hij niet, maar haar gebaren wel. Hij laat het kind zien. Ze kijkt ernaar, lijkt even te aarzelen en glimlacht. Hij zet zich in beweging en volgt haar.

De ouders van het kind waren de kinderen van meneer Linh. De vader van het kind was zijn zoon. Ze zijn omgekomen in de oorlog die al jarenlang over het land raast. Op een ochtend waren ze met het kind naar hun werk op de rijstvelden vertrokken en 's avonds waren ze niet teruggekeerd. De oude man rende. Buiten adem bereikte hij het rijstveld. Er was niets meer van over dan een enorme, kabbelen-de krater met aan een kant het kadaver van een buf-fel met een opengereten buik; het juk was als een strootje doormidden gebroken. Ook het lichaam van zijn zoon lag er, dat van diens vrouw, en iets verder weg het omzwachtelde kind, ongedeerd, met haar ogen wijdopen en naast haar een pop – haar pop, even rond als zij, waarvan het hoofd door een bomscherf was afgerukt. Het meisje was tien dagen oud. Haar ouders hadden haar *Sang diû* genoemd, wat in de taal van het land 'Zachte ochtend' betekent. Zo hadden ze haar genoemd en toen waren ze

gestorven. Meneer Linh pakte het kind op. Hij ging weg. Hij nam zich voor om voorgoed weg te gaan. Voor het kind.

Terwijl de oude man aan het kleine meisje denkt voelt hij dat ze zich nog dichter tegen hem aandrukt. Hij omklemt het handvat van zijn koffer en loopt achter de vrouw aan; zijn gezicht glanst in de novemberregen.

Als ze aankomen in een zaal waar het lekker warm is, maakt de vrouw hem duidelijk dat hij kan gaan zitten. Er staan allemaal tafels en stoelen. Het is er erg groot. Voorlopig zijn ze alleen, maar even later komen alle mensen van de boot de zaal binnen en gaan zitten. Ze krijgen soep. Hij wil niet eten, maar de vrouw komt weer naar hem toe en maakt hem duidelijk dat hij moet eten. Ze kijkt naar het kind dat in slaap is gevallen. Hij ziet de vrouw naar het kind kijken. Hij bedenkt dat ze gelijk heeft, dat hij moet eten om aan te sterken, als het niet voor zichzelf is, dan voor het kind.

Nooit zal hij de nietszeggende smaak vergeten van die eerste soep die hij met tegenzin naar binnen werkte toen hij net van boord kwam en het buiten zo koud was, in een land dat het zijne niet was, een onbekend, onbegrijpelijk land dat dat voor hem altijd zou blijven, ondanks de tijd die nog zou verstrijken en ondanks de steeds grotere afstand tussen zijn herinneringen en het heden.

De soep lijkt op de lucht van de stad die hij in-

ademde toen hij van boord kwam. Er zit geen echte geur of smaak aan. Hij kan er niets in herkennen. Hij proeft er niet de heerlijke prikkeling in van citroengras, of de mildheid van verse koriander, of de zachtheid van gekookte pens. De soep glijdt zijn mond en zijn lichaam in en plotseling stroomt de hele onbekendheid van zijn nieuwe leven in hem binnen.

's Avonds brengt de vrouw meneer Linh en het kind naar een slaapzaal. Het is er schoon en ruim. Er zijn al twee vluchtelingengezinnen die drie weken eerder zijn aangekomen. Ze hebben zo hun gewoonten ontwikkeld en voelen zich er thuis. Ze kennen elkaar omdat ze uit dezelfde provincie komen in het zuiden van het land. Ze zijn samen gevlucht; eerst zaten ze heel lang op een op drift geraakt scheepswrak, toen werden ze opgepikt door een echte boot. Er zijn twee mannen, jonge mannen. De ene heeft één vrouw, de andere twee. De kinderen, elf in getal, zijn vrolijk en luidruchtig. Allen beschouwen ze de oude man als een indringer; de baby die hij vasthoudt bekijken ze met verbaasde, nogal vijandige ogen. Meneer Linh voelt dat hij stoort. Ondanks alles dwingen ze zich om hem goed te ontvangen, ze buigen voor hem en noemen hem *oom*, zoals de traditie voorschrijft. De kinderen willen de kleine Sang diû vasthouden, maar hij zegt kalm dat hij dat liever niet heeft. Hij drukt haar tegen zich aan. De kinderen halen hun schouders op. De drie vrouwen grinniken en wenden zich weer af. De twee

mannen gaan in een hoek zitten en nemen hun spelletje mahjong weer op.

De oude man kijkt naar het bed dat hem is toegewezen. Voorzichtig legt hij het kind op de grond, haalt de matras van de bedbodem en legt die op de vloer. Dan legt hij het kind erop. Uiteindelijk gaat hij naast haar liggen, met al zijn kleren aan en zijn hand om het handvat van zijn koffer. Hij sluit zijn ogen en vergeet de gezinnen die in een kring zijn gaan zitten om te eten. Hij sluit zijn ogen; en denkend aan de geuren van zijn geboorteland valt hij in slaap.

Dagen gaan voorbij. Meneer Linh komt niet van de slaapzaal af. Hij wijdt al zijn tijd aan de verzorging van het kind, met bewegingen die zorgzaam zijn en onhandig tegelijk. De kleine stribbelt niet tegen. Ze huilt nooit en brult ook niet. Het is alsof ze op haar manier – door haar tranen en haar dringende zuigelingenbehoefte te onderdrukken – haar grootvader wil helpen. Dat denkt de oude man. De kinderen kijken naar hem en maken zich vrolijk, maar niet hardop want dat durven ze niet. Ook de vrouwen lachen wel eens wanneer ze zien hoe hij in zijn bewegingen verstrikt raakt als hij haar wast of verschoont:

‘Oom, u kunt er niets van! Laat ons het toch doen! We zullen haar heus niet breken!’

En ze lachen nog harder. De kinderen lachen mee, uitbundiger nog dan hun moeders. Maar elke keer schudt hij zijn hoofd en slaat alle hulp af. De mannen zuchten mismoedig en praten en spelen

weer verder. Meneer Linh trekt zich niets aan van wat ze wel van hem denken. Voor hem telt alleen zijn kleine meid. Hij wil zo goed mogelijk voor haar zorgen. Regelmatig zingt hij het liedje voor haar.

De vrouw van de eerste dag, degene die hij bij zichzelf 'de vrouw van de kade' noemt, komt elke ochtend langs om levensmiddelen te brengen en naar ieders gezondheid te informeren. Ze wordt vergezeld door een jonge vrouw. Die kent de taal van het land. Ze tolkt.

'Bent u nou nog niet buiten geweest, *oom*? Waarom gaat u niet naar buiten? Een luchtje scheppen?'

Hij zegt nee, in stilte. Hij durft niet te bekennen dat hij bang is om naar buiten te gaan en deze onbekende stad, dit onbekende land te betreden; dat hij bang is om mannen en vrouwen te ontmoeten van wie hij de gezichten niet kent en de taal niet verstaat.

De jonge tolk kijkt naar het kind en praat dan geruime tijd met de vrouw van de kade. De vrouw geeft antwoord. Ze praten met elkaar. De jonge vrouw zegt weer iets tegen hem.

'Dat kind kwijnt weg als u niet met haar gaat wandelen! Wat ziet ze bleek, *oom*, kijk dan, ze lijkt wel een spookje...'

Die gedachte verontrust hem. Hij houdt niet van spoken. Daar zijn er al te veel van, ze komen hem 's nachts kwellen. Hij drukt Sang diû nog steviger tegen zich aan en belooft dat hij haar de volgende dag

mee uit wandelen neemt, als het tenminste niet te koud is.

‘De kou hier is net zoiets als de warme regen in uw land, *oom*,’ zegt het meisje. ‘Daar zult u aan moeten wennen.’

De vrouw van de kade en de jonge tolk vertrekken weer. Zoals altijd groet meneer Linh ze uiterst beleefd.

De volgende dag verlaat hij voor de eerste keer de slaapzaal; hij staat weer buiten. Het waait, een wind die van zee komt en zout op zijn lippen afzet. De oude man gaat met zijn tong langs zijn lippen om de smaak van het zout op te likken. Hij heeft alle kleren aangetrokken die hij op de dag van aankomst van de vrouw van de kade heeft gekregen. Hij draagt een hemd, drie truien, een iets te grote wollen jas, een regenjas en een muts met oorleppen. Hij heeft iets van een dikke, opgezwollen vogelverschrikker. Ook het kind heeft hij alle kleren aangetrokken die hij voor haar aan de vrouw van de kade heeft gevraagd. Het lijkt of hij een enorme, langwerpige ballon in zijn armen draagt.

‘Niet verdwalen, *oom*, de stad is groot!’ riepen de vrouwen toen hij zich klaarmaakte om naar buiten te gaan. Ze lachten erbij.

‘Pas maar op dat ze uw kindje niet stelen!’ zei een van hen nog. Toen lachten ze allemaal, de vrouwen, hun zoons en hun dochters. De mannen ook, die keken op en lachten toen ze zagen hoe hij was uitge-

dost; en vanachter de scherpe rook van de sigaretten die ze onder het spelen beiden onafgebroken roken, riep een van hen: 'Als u over een jaar niet terug bent, waarschuwen we het bureau voor vluchtelingen zaken!' Hij groette en ging naar buiten, doodsbang door wat de vrouwen net hadden gezegd over kinderdiefstal.

Meneer Linh liep rechtdoor en bleef steeds op hetzelfde trottoir. Hij had bedacht dat hij niet kon verdwalen als hij nooit van trottoir zou veranderen en nooit zou oversteken. Dan hoefde hij alleen maar op zijn schreden terug te keren om het gebouw met de slaapzaal weer te bereiken. En dus loopt hij rechtdoor, met het kind tegen zich aan, het kind dat door al die kleren om haar lichaam opeens enorm groot is. De kou geeft haar wangen die boven de wollen kleding uitsteken een kleur; al snel krijgt ze het uiterlijk van een mooie, kwetsbare roos, wat hem doet denken aan de knoppen van de waterlelies die bij het aanbreken van de lente in de vijvers ontluiken. Zelf heeft hij tranen in zijn ogen. Ze worden opgewekt door de kou en stromen over zijn gezicht zonder dat hij ze af kan vegen, want hij houdt zijn kleindochter met beide handen vast zodat geen enkele dief haar kan stelen.

Hij loopt over de stoep zonder de stad echt te zien; hij wordt te veel in beslag genomen door het lopen zelf. De vrouw van de kade en de jonge tolk hadden gelijk. Het doet inderdaad goed om een

beetje te bewegen, een stukje te lopen; en het kind, met haar oogjes die stralen als zwarte edelsteentjes, lijkt er net zo over te denken.

Meneer Linh loopt lang door en is zich er nauwelijks van bewust dat hij steeds opnieuw langs het gebouw met de slaapzaal loopt; want omdat hij nooit oversteekt, loopt hij gewoon steeds opnieuw om hetzelfde grote huizenblok heen.

Na ongeveer een uur voelt hij zich moe; hij gaat zitten op een bankje met uitzicht op een park aan de overkant van de straat. Hij zet het meisje op zijn schoot en haalt een envelop uit zijn zak waar hij wat gekookte rijst in heeft gedaan. Hij stopt de rijst in zijn mond, kauwt erop om hem zo zacht als pap te maken, haalt hem er weer uit en geeft hem aan het kind. Dan kijkt hij aandachtig om zich heen.

Niets lijkt op wat hij kent. Het is alsof hij voor de tweede keer ter wereld komt. Er rijden auto's langs die hij nog nooit heeft gezien, ontelbaar veel auto's, in een vergankelijk, gereguleerd ballet. Op de trottoirs haasten de mannen en vrouwen zich voort alsof hun leven ervan afhangt. Niemand bedelt. Niemand draagt lompen. Niemand let op iemand. Ook zijn er heel veel winkels. De grote, ruime etalages daarvan puilen uit met spullen waarvan de oude man het bestaan niet eens vermoedde. De aanblik maakt hem draaierig. Hij denkt terug aan zijn dorp zoals je terugdenkt aan iets wat je ooit gedroomd hebt en waarvan je niet precies meer weet of het nou een

droom was of een verloren werkelijkheid.

In het dorp was maar één straat. Eentje maar. Een straat van aangestampte aarde. Als de regen viel, hard en loodrecht, werd de straat een woeste beek waarin de blote kinderen lachend rondrenden. Als het droog was, lagen de varkens er uitgestrekt in het stof te slapen terwijl de honden elkaar blaffend achternazaten. In het dorp kende iedereen elkaar, en iedereen groette wanneer je elkaar tegenkwam. Er waren twaalf gezinnen in totaal en elk daarvan kende de geschiedenis van de andere, kon de grootouders, voorouders en verwanten noemen, en iedereen wist wat voor spullen iedereen zoal bezat. Kortom, het dorp was één grote familie, verspreid over huizen op palen waaronder kippen kakelden en eenden in de aarde pikten. De oude man beseft dat hij de verleden tijd gebruikt wanneer hij in zichzelf over het dorp praat. Daar trekt zijn hart van samen. Hij voelt het letterlijk samentrekken, en met zijn vrije hand drukt hij stevig tegen zijn borst, op de plaats van het hart, om het samentrekken op te laten houden.

Meneer Linh heeft het niet koud op de bank. Aan het dorp denken – zelfs in de verleden tijd – betekent er nog een beetje zijn, al weet hij dat er niets meer van over is, dat alle huizen zijn platgebrand en verwoest, dat alle dieren dood zijn, de honden, varkens, eenden en kippen, en het merendeel van de bewoners ook; en dat degenen die het hebben overleefd naar alle hoeken van de aarde zijn vertrokken, net als

hij. Hij zet de kraag van zijn regenjas op en streelt het voorhoofd van het slapende kind. Hij veegt de rijst die aan beide kanten langs haar mond is gevallen weg.

Opeens merkt hij dat ze niet meer alleen zijn op het bankje: er is een man naast hen komen zitten die naar hem en het kind kijkt. Hij zal even oud zijn als meneer Linh, of misschien toch iets jonger. Hij is groter en dikker en draagt minder kleren. De man glimlacht heel vluchtig. Hij zegt:

‘Niet bepaald warm, hè?’

Hij blaast in zijn handen, haalt een pakje sigaretten uit zijn zak en geeft het een nauwkeurig tikje tegen de onderkant, waardoor er een sigaret omhoogkomt. Hij presenteert meneer Linh het pakje; die schudt van nee.

‘Gelijk hebt u,’ zegt de man. ‘Ik zou ook moeten stoppen... Maar er zijn al zoveel dingen waar je mee moet stoppen!’

Met een eenvoudige, zachtaardige beweging steekt hij de sigaret tussen zijn lippen. Hij steekt hem aan, zuigt het eerste trekje diep naar binnen en sluit zijn ogen.

‘En toch is het lekker,’ mompelt hij ten slotte.

De oude man begrijpt niets van de woorden van de man die naast hem is komen zitten. Toch voelt hij dat ze niet vijandig zijn.

‘Komt u hier vaak?’ vervolgt de man. Maar hij lijkt geen antwoord te verwachten. Hij inhaleert de rook van zijn sigaret alsof hij van elk trekje geniet. Hij blijft praten, zonder echt naar meneer Linh te kijken.

‘Zelf kom ik hier bijna elke dag. Niet dat het hier zo mooi is, maar deze plek bevalt me, die roept herinneringen bij me op.’

Hij zwijgt, werpt een blik op het kind op de schoot van de oude man, kijkt dan naar de oude man die in al die lagen kleding is verpakt en dan weer naar het gezicht van het kind.

‘Wat een lief popje, zeg. Hoe heet ze?’ Zijn houding illustreert zijn vraag: hij wijst op het kind en steekt zijn kin omhoog. Meneer Linh begrijpt wat hij bedoelt.

‘Sang diû,’ zegt hij.

‘*Sans Dieu...*’ zegt de man. ‘Zonder God. Vreemde naam. Ik heet Bark, en u?’ Hij steekt zijn hand uit.

‘*Tao-lai*,’ zegt meneer Linh – de beleefdheidsformule om iemand goedendag te zeggen in de taal van zijn geboorteland. En met beide handen pakt hij de hand van zijn buurman vast. De hand van een reus, met enorme, vereelte vingers vol kloven.

‘Nou, aangenaam, meneer Tao-lai,’ zegt de man met een glimlach.

‘*Tao-lai*,’ herhaalt de oude man terwijl ze elkaars hand lang blijven vasthouden.

De zon breekt door de wolken, wat de hemel er niet van weerhoudt om grijs te blijven, maar wel een grijs dat uiteenwijkt voor witachtige blauwe plekken op duizelingwekkende hoogte. De rook van meneer Bark lijkt rechtstreeks naar de hemel te willen vliegen. Hij ontsnapt aan zijn lippen en stijgt heel snel op. Af en toe blaast hij hem door zijn neus uit. Meneer Linh moet denken aan de neusgaten van buffels, en aan het vuur dat ’s avonds in het woud wordt aangestoken om de wilde dieren op een afstand te houden en dat in de nachtelijke uren langzaam wegkwijnt.

‘Mijn vrouw is dood,’ zegt meneer Bark, terwijl hij met de hak van zijn schoen zijn sigarettenpeuk uitdrukt op het trottoir. ‘Twee maanden geleden. Twee maanden, dat is tegelijkertijd lang en heel kort. Ik weet niet meer zo goed hoe ik de tijd moet meten. Ik kan wel tegen mezelf zeggen: twee maanden, twee maanden, dat is dus acht weken, dat is dus zesenvijftig dagen, maar het betekent niets meer voor me.’

Hij haalt het pakje sigaretten weer tevoorschijn; hij biedt de oude man er weer een aan, die opnieuw glimlachend weigert; dan steekt hij er weer een tussen zijn lippen; hij steekt hem aan en rookt het eerste trekje met gesloten ogen.

‘Ze werkte hier tegenover, in het park. Ze beheerde een draaimolen, die zult u al wel gezien hebben, dat kan niet anders, kleine paardjes van gelakt hout, een ouderwetse draaimolen, die zijn er bijna niet meer.’

Meneer Bark zwijgt. Hij rookt in stilte. Meneer Linh wacht totdat de stem weer doorgaat. Zonder te weten wat de woorden van die man die al een paar minuten naast hem zit betekenen, merkt hij dat hij het prettig vindt om zijn stem te horen, de diepte en de krachtige, lage klank ervan. Trouwens, misschien vindt hij het juist wel zo prettig om die stem te horen omdát hij de woorden niet kan verstaan, zodat hij zeker weet dat ze hem niet zullen kwetsen, niets zullen vertellen dat hij niet wil horen, geen pijnlijke vragen zullen stellen en niet in het verleden zullen spitten om het met geweld op te graven en als een bloederig kadaver aan zijn voeten te gooien. Met het kind stevig op zijn schoot kijkt hij naar zijn buurman.

‘U bent vast getrouwd of getrouwd geweest; ik wil niet nieuwsgierig zijn,’ vervolgt meneer Bark. ‘Maar ik wil dat u het begrijpt. Op dit bankje zat ik altijd op haar te wachten. ’s Winters sloot ze de draaimolen om vijf uur en ’s zomers om zeven uur. Wanneer ze het park uitliep, zag ik haar aan de overkant. Ze zwaaide naar me. Dat deed ik dan ook, zwaaien. Maar neemt u me niet kwalijk, ik zal u wel vervelen...’